

Polished stone tools from the Late Neolithic site Hadzhidimitrovo, Yambol district: rocks and specifics in raw material procurement

Огладени каменни сечива от къснонеолитен обект при с. Хаджидимитрово, Ямболско: скали и особености при тяхната обработка

*Пиля Hadzhipetkov
Илия Хаджипетков*

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of History, Archaeology Dept.; E-mail: hadzhipetkov@yahoo.com

Abstract. The analysis of polished stone tools from the Late Neolithic site Hadzhidimitrovo shows a direct link between the raw material and technology used in its treatment. It is associated primarily with knowledge of how to facilitate the work process and how to increase stability of tools at work. An example for this is the orientation of the layers according to the shape of the tool or pecking of harder crystals, to facilitate the process of grinding.

Key words: polished stone tools, Late Neolithic age, Hadzhidimitrovo.

Въведение

Подборът на суровините за направата на огладени каменни сечива е пряко свързан с качествата им и енергията, свързана с тяхната обработка. Изследването на връзката между тези два параметъра ни позволяват да придобием представа за познанията на древните хора върху скалите и техните особености.

Обектът при с. Хаджидимитрово е разположен на около 13 km северозападно от гр. Ямбол. Проучен е в периода 2009–2010 г. при спасителни археологически разкопки по трасето на АМ „Тракия“ от д-р В. Петрова, НАИМ при БАН (Петрова, 2009, 2010). Той се датира в Късния Неолит (5200/5150–4900/4850 BC, Görzdorf, Wojadźiev, 1996), въз основа на регистрираните материали.

Техники на обработка

Обработката на огладените каменни сечива е свързана с употребата на три основни техники – ломене, оглаждане чрез удари и шлифоване. Целта на първата е отделянето на различни по големина отломъци чрез силни удари. Тя се използва за грубо придаване на търсената форма. Втората се характеризира със слаби удари, целящи заглаждане на неравностите, следствие прилагането на първата. Третата техника е свързана с пълно или частично оглаждане на повърхността и придаване на завършения вид на сечивото.

Характеристика на скалите и особености на обработката им

Огладените каменни сечива от обект Хаджидимитрово са изработени от 12 вида скали, представители на трите основни типа. Те се характеризират с редица общи белези във външния си вид, макар да са с различен произход и състав. Извършените наблюдения върху материалите и използваните суровини позволиха да се регистрират няколко особености, свързани с обработката им.

Първата е свързана с наличието на обособени пластове. Те са характерни предимно за седиментните скали. Тази особеност в структурата им определя до голяма степен начина, по който ще бъде оформено цялото сечиво. Данните показват, че ориентирането на пластове е винаги успоредно на коремната и гръбна равнина на сечивото. Това технологично решение е свързано с по-голямата устойчивост на образувачите се при работа странични напрежения. Последните са честа причина за фрагментиране на сечивата.

Друга чисто визуална особеност, използвана от праисторическите хора, е свързана с наличието на изразена кристална структура. Регистрираните материали позволяват обособяването на две групи въз основа на този признак. Първата включва интрузивни, ефузивни и седиментни скали от групата на спените псамити. Втората включва скали с невидима без микроскопско увеличение кристална структура. Това са споените седименти от групата на псефитите, пирокластични и химически утаените скали.

Представителите на първата група са сравнително по-трудни за обработване. Причина за това са добре изразените кристали, чиито свойства и големина затрудняват този процес. Наблюденията върху археологическите материали от обекта показват, че за тяхното оформяне са използвани трите описани техники.

Скалите от втората група притежават качества, улесняващи значително обработката им. Доказателство за това е значително по-прецизно третираната им повърхност спрямо тази на представителите от първата група. Следите по артефактите и полуфабрикатите показват, че за тази цел са използвани основно техниките на ломене и шлифоване. Такива от оглаждане с удари се регистрират значително по-рядко и в повечето случаи могат да се свържат с допълнително огрубяване на повърхността, с цел закрепването на сечивото към дръжка.

Разликите в оперативните вериги при тези две групи са пряко свързани с техните особености. Главните изграждащи минерали на първата са с твърдост, близка до тази на абразива, използван за шлифоването им (до 7 по скалата на Моос), факт, който затруднява значително този процес. Решението на проблема е намерено чрез прилага-

нето на оглаждане чрез удари. При него се отбиват отделни кристали или части от такива. По този начина повърхността се заравнява и се намалява значително необходимото време за пълната обработка на сечивото.

Заклучение

Данните, събрани от къснонеолитния обект Хаджидимитрово показват, че подборът на техниките и подход при обработка на скалите е пряко свързан с качествата и особеностите им. Този факт показва, че хората, извършващи тази дейност, са имали преки наблюдения върху особеностите, с които тя е свързана.

Благодарности. Изказвам своите благодарности на д-р Виктория Петрова (НАИМ при БАН) за предоставените материали от обект Хаджидимитрово и на доц. д-р Филип Мачев (СУ „Св. Климент Охридски“) за извършените петрографски анализи. Изследването на каменните сечива бе извършено в периода 2009–2010 г., финансирано от Фонд „Научни изследвания“ към СУ „Св. Климент Охридски“.

Литература

Петрова, В. 2009. АМ Тракия, ЛОТ 3, обект №21 (км 275+250 – 276+100), с. Хаджидимитрово, Ямболско. – *Археологически открития и разкопки през 2008*. София, 64–67.

Петрова, В. 2010. Археологически проучвания на къснонеолитен обект №21, ЛОТ 3, АМ Тракия (км 275+250

– 276+100) при с. Хаджидимитрово, община Ямбол. – *Археологически открития и разкопки през 2009*. София, 54–56.

Görsdorf, J., J. Bojadžiev. 1996. Zur absoluten Chronologie der bulgaischen Urgeschichte. – *Eurasia Antiqua*, band 2, 105–173.